

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr.2017-43-26K
Rīgā

2019.gada 15. aprīlī

Nr. 6-6/13

Latvijas taksometru pārvadātāju darba devēju biedrībai
Maskavas ielā 240-3
Rīgā, LV – 1063

Rīgas domei
Rātslaukums 1
Rīgā, LV – 1539

Zināšanai:
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai
Peldu ielā 25
Rīgā, LV-1494

Par Rīgas domes saistošajiem noteikumiem

Tiesībsarga birojā ir izskatīta pārbaudes lieta Nr. 2017-43-26K, kas ierosināta 2017.gada 27.novembrī, pamatojoties uz Latvijas taksometru pārvadātāju darba devēju biedrības (turpmāk - Iesniedzēja) iesniegumu, kas saņemts 2017.gada 21.augustā un reģistrēts ar Nr.1159, par Rīgas domes 2015.gada 13.oktobra saistošajos noteikumos Nr.171 “Vieglo taksometru pārvadājumu licencēšanas un pašvaldības nodevas par vieglo taksometru iebraukšanu īpaša režīma zonā saistošie noteikumi” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.171) iekļauto taksometru licencēšanas kārtību un nodevas apmēru iebraukšanai Vecrīgā.

[1] *Iesniedzējas viedoklis*

[1.1] Iesniedzējas ieskatā Saistošajos noteikumos ietvertās taksometru licencēšanu un valsts nodevu par iebraukšanu Vecrīgā nosakošās tiesību normas ir prettiesiskas un būtiski aizskar Rīgas pilsētā reģistrēto taksometru pārvadājumu pakalpojumu sniedzēju tiesības. Iesniedzēja vērs uzmanību uz konkrētām Saistošo noteikumu Nr.171 normām, kas, viņasprāt, nav pamatotas un ir atceļamas.

[1.1.1] Saistošo noteikumu Nr.171 22.2. un 22.3.punkts paredz prasības licences kartītes piešķiršanai. Proti, lai pieņemtu lēmumu par licences kartītes piešķiršanu, Rīgas domes Satiksmes departaments normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pārbauda transportlīdzekļa reģistrācijas datus transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā, kā arī

pārliecinās par transportlīdzekļa valsts tehniskās apskates datiem. Citastarp, transportlīdzeklim jāatbilst šādām prasībām - transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā par transportlīdzekli nav reģistrēts neapmaksāts naudas sods, kā arī transportlīdzeklis nav ticis izmantots autopārvadājumu noteikumu pārkāpumā, par kuru uzliktais sods nav samaksāts, kā arī par transportlīdzekli Rīgas pilsētas pašvaldībā pēdējā gada laikā nav pieņemts lēmums par licences kartītes anulēšanu sakarā ar šo saistošo noteikumu pārkāpumu. Iesniedzēja pauž viedokli, ka šāds nosacījums ir pretlikumīgs, jo administratīvais sods ceļu satiksmē tiek piemērots fiziskai vai juridiskai personai, nevis transportlīdzeklim.

[1.1.2] Saistošo noteikumu Nr.171 46.punkts paredz, ka, lai veiktu pasažieru pārvadājumus ar vieglajiem taksometriem Vecrīgā, pārvadātājam ir jāsaņem speciālā atļauja vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā (turpmāk – atļauja). Savukārt Saistošo noteikumu Nr.171 54.punkts nosaka, ka pašvaldības nodevas par vieglo taksometru iebraukšanu Vecrīgā (turpmāk – nodeva) maksātājs ir pārvadātājs, kurš Rīgas pilsētas pašvaldībā ir saņēmis licenci un vēlas veikt pasažieru pārvadāšanu ar vieglajiem taksometriem Vecrīgā. Iesniedzēja uzskata, ka minētā Saistošo noteikumu norma ir pretrunā ar Autopārvadājumu likuma 35.panta otro daļu, pieļaujot nevienlīdzīgu attieksmi starp Rīgas administratīvajā teritorijā un citās pašvaldībās reģistrētiem taksometru pārvadātājiem.

[1.1.3] Saistošo noteikumu Nr.171 54. punkts paredz, ka pašvaldības nodevas par vieglo taksometru iebraukšanu Vecrīgā maksātājs ir pārvadātājs, kurš Rīgas pilsētas pašvaldībā ir saņēmis licenci un vēlas veikt pasažieru pārvadāšanu ar vieglajiem taksometriem Vecrīgā. Savukārt 55.punkts nosaka nodevas likmi pārvadātājam vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā, kas ir 300 *euro* gadā. Iesniedzējas ieskatā šāda nodevas iekasēšanas kārtība diskriminē pārvadātājus ar mazu autoparku un rada tiem nesamērīgu papildus finansiālo slogu.

[1.1.4] Saskaņā ar Saistošo noteikumu Nr.171 64.punktu par pasažieru pārvadājumu veikšanu Vecrīgā bez speciālās atļaujas uzliek naudas sodu transportlīdzekļa vadītājam 50 *euro*, bet pārvadātājam – 350 *euro*. Iesniedzējas ieskatā šāds soda mehānisms ir pretlikumīgs, jo par vienu pārkāpumu tiek uzlikts divkārtšs sods – gan vadītājam, kas faktiski ir izdarījis pārkāpumu, gan taksometru pārvadātājam.

[2] *Kompetento iestāžu viedokļi*

[2.1] Lai objektīvi un vispusīgi noskaidrotu Iesniedzējas norādītā iespējamā tiesību pārkāpuma tiesiskos apstākļus, tiesībsargs ir pieprasījis un saņēmis informāciju no Rīgas domes Satiksmes departamenta 2017.gada 29.septembra vēstulē Nr.DS-17-2463-nd “Par pašvaldības nodevu par vieglo taksometru iebraukšanu Vecrīgā”, 2019.gada 15.janvāra vēstulē Nr.DS-19-99-nd “Par Rīgas domes saistošajiem noteikumiem Nr.171” un 2019.gada 11.februāra vēstulē Nr.DS-19-142-ap “Par pašvaldības nodevas apmēru”, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības 2017.gada 6.decembra vēstulē Nr.1-13/9390 “Par informācijas sniegšanu” un 2018.gada 31.janvāra vēstulē Nr.1-13/966 “Par pieprasīto informāciju”, kā arī Konkurences padomes 2017.gada 31.oktobra vēstulē Nr.5-17/1238 un 2018.gada 19.janvāra vēstulē Nr.1-11/24 “Par Rīgas domes saistošajiem noteikumiem”.

[2.1.1] Rīgas domes Satiksmes departaments (turpmāk – Satiksmes departaments) paskaidro, ka Teritorijas attīstības plānošanas likuma 23.panta otrajā daļā ir noteikts, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā nosaka funkcionālo zonējumu, publisko infrastruktūru, reglamentē teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī citus teritorijas izmantošanas nosacījumus un aprobežojumus. Balstoties uz šo tiesību normu, Rīgas domes 2006.gada 7.februāra saistošajos noteikumu Nr.38 “Rīgas vēsturiskā centra un

aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” 433.punkts paredz kārtību, kādā pašvaldība var uzlikt pašvaldības nodevas transportlīdzekļu iebraukšanai īpaša režīma zonā. Proti, Vecrīgā, kur saskaņā ar minēto saistošo noteikumu 433.1.punktu pašvaldība var noteikt transporta satiksmes ierobežojumus un nodevas, lai nodrošinātu Vecrīgā īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas un kultūras pieminekļu aizsardzību, ceļu satiksmes drošības un vides kvalitātes uzlabošanu. Savukārt 433.2.punkts paredz, ka Rīgas vēsturiskais centrs, kur pašvaldība perspektīvā var noteikt transporta satiksmes ierobežojumus un nodevas, lai nodrošinātu teritorijas vides kvalitātes, ceļu satiksmes drošības uzlabošanu, īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas un kultūras pieminekļu aizsardzību.

Satiksmes departaments, atsaucoties uz likuma “Par nodokļiem un nodevām” 12.panta pirmās daļas 6.punktu, norāda, ka pašvaldībām ir dotas tiesības uzlikt pašvaldības nodevu par transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša režīma zonās ar Ministru kabineta 2005.gada 28.jūnija noteikumu Nr.480 “Noteikumi par kārtību, kādā pašvaldības var uzlikt pašvaldību nodevas” 11.punktā noteikto mērķi ierobežot transportlīdzekļu satiksmi attiecīgajā zonā ceļu satiksmes uzlabošanai, sabiedrības veselības nodrošināšanai, sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanai un dabas, īpaši aizsargājamo kultūrvēsturisko teritoriju un kultūras pieminekļu aizsardzībai.

Tāpat Satiksmes departaments vērš tiesībsarga uzmanību uz to, ka vieglo taksometru skaits, kas tiek iesaistīts taksometru pārvadājumos Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā, ir 2182 automašīnas, no kurām vairāk, kā pusei ir izsniegtas atļaujas taksometru pārvadājumiem Vecrīgā. Līdz ar to domājams, ka vismaz puse no licencēto taksometru pārvadātāju skaita sniedz pakalpojumu Vecrīgas teritorijā. Tāpat esot novērots, ka taksometri Vecrīgā bieži pārkāpj sabiedriskās kārtības noteikumus, ceļu satiksmes noteikumus, tostarp nemaksājot izmanto pašvaldības autostāvvietas. Ņemot vērā minēto, Rīgas domes Satiksmes departamenta ieskatā nav šaubu, ka ceļu satiksmes drošības uzlabošanai, sabiedriskās kārtības uz drošības nodrošināšanai ir nepieciešams noteikt ierobežojumus vieglo taksometru pārvadājumiem.

Kā izriet no Rīgas domes Satiksmes departamenta apkopotās informācijas, pašreiz Rīgā ir izsniegtas 2182 licences kartītes 604 taksometru pārvadātājiem. No kopējā pārvadātāju skaita 439 pārvadātājiem ir izsniegtas līdz 5 licences kartītēm, 92 pārvadātāji pašreiz nav izņēmuši nevienu licences kartīti. Tas nozīmē, ka no kopējo pārvadātāju skaita 87,9 % ir uzskatāmi par pārvadātājiem ar mazu autoparku, kas sastāv no 1-5 transportlīdzekļiem. Respektīvi, taksometru pakalpojumus Rīgas pilsētā pārsvarā sniedz mazie pārvadātāji.

Nodevas likme pārvadātājiem vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā tika noteikta 300.00 EUR gadā, kas attiecīgi ir 25.00 EUR mēnesī un apmēram 0.83 EUR dienā. Jānorāda, ka gada likme tika noteikta tieši tāpēc, lai nepalielinātu administratīvo slogu – attiecīgi pārvadātājiem nav jāsniedz 12 pieteikumi ar 12 maksājumiem apliecināšanai dokumentiem, pārvadātājiem turklāt tiek nodrošināta arī speciālās atļaujas vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā nepārtrauktība uz 12 mēnešiem, savukārt, Rīgas domes atbildīgajiem darbiniekiem nav jāpārbauda 12 pieteikumi un maksājumi apliecināšanai dokumenti, bet tikai viens, un jāpieņem viens lēmums.

Papildus Rīgas domes Satiksmes departaments norāda, ka lielākā daļa no mazajiem pārvadātājiem ir mikrouzņēmumu nodokļa maksātāji. Saskaņā ar Mikrouzņēmumu nodokļa likumu mikrouzņēmumu nodokļa likme ir 15%. Šajos 15% ietilpst: valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, iedzīvotāju ienākuma nodoklis, uzņēmējdarbības riska valsts nodeva par mikrouzņēmuma darbiniekiem, uzņēmuma ienākuma nodoklis. Savukārt

pārvadātājam, kas nav mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs, jāmaksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, iedzīvotāju ienākuma nodoklis - 23%, uzņēmuma ienākuma nodoklis. Turklāt sasniedzot 50 000 *euro* apgrozījumu gadā, maksājams pievienotās vērtības nodoklis 21% apmērā. Tādējādi mazie pārvadātāji attiecībā pret pārvadātājiem ar lielu autoparku bauda ievērojamus nodokļu atvieglojumus. Līdz ar to Rīgas domes Satiksmes departaments uzskata, ka ar speciālās atļaujas un nodevas vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā ieviešanu mazajam pārvadātājam netiek radīta būtiska barjera taksometru pakalpojumu sniegšanai Vecrīgā iepretim lielajam pārvadātājam, un nav nepieciešams noteikt vēl kādu īpašu atvieglojumu taksometru pārvadātājiem ar nelielu autoparku.

Nosakot nodevas likmi, tika izvērtētas administratīvā resursa nodrošinājuma izmaksas, lai veiktu papildus pasažieru pārvadājumu ar taksometriem kontroles, un uzlabotu Vecrīgas kopējo vidi, izvērtētas tā brīža prognozētās izmaksas Vecrīgas infrastruktūras uzturēšanai un uzlabošanai, kā arī izvērtēta iespēja pārvadātājiem turpināt komercdarbību arī bez šīs speciālās atļaujas vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā un tās neesamības iespējamo ietekmi uz viņu ieņēmumiem.

Tāpat jānorāda, ka nodevas likme tika salīdzināta ar Rīgas domes 2013.gada 5.februāra saistošajos noteikumos Nr.206 “Rīgas pilsētas pašvaldības maksas autostāvvietu apsaimniekošanas un lietošanas saistošie noteikumi” (2015.gada redakcijā) noteikto minimālo maksu par maksas autostāvvietas lietošanu R zonas teritorijā (aptver arī Vecrīgas teritoriju) - 1.30 EUR. Līdz ar to iepretim iebraukšana un Vecrīgas teritorijas izmantošana komercdarbības veicināšanai komersantam - pārvadātājam, par 0.83 EUR dienā, Rīgas domes ieskatā tika noteikta samērīgi pašvaldības ilgtermiņa sniegtajam nodrošinājumam – drošības uzlabošanai, sabiedrības veselības, sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanai īpaša režīma zonā – Vecrīgā.

Vienlaikus Satiksmes departaments norāda, ka Latvijas taksometru pārvadātāju darba devēju biedrībai jau 2016.gada 8.aprīļa vēstulē Nr.DS-16-999-nd detalizēti izskaidroja iemeslus, kādēļ Saistošajos noteikumos Nr.171 tika noteikta speciālā atļauja vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā. Jānorāda, ka iebildumus par sniegto atbildi vai atkārtotus iesniegumus par šo jautājumu departaments no biedrības nav saņēmis.

Tāpat Satiksme departaments norāda, ka Saistošo noteikumu Nr.171 46.punktā ietvertā prasība par nodevas samaksu attiecas uz Rīgas pašvaldībā licencētiem pārvadātājiem. Minētais esot pamatojams ar to, ka saskaņā ar Autopārvadājumu likuma 35.panta otro daļu speciālā atļauja (licence) dod tiesības nogādāt pasažieri uz jebkuru citu vietu ārpus attiecīgās teritorijas, kur piešķirta licence. Proti, pārvadātājs, kuram piešķirta licence citā administratīvajā teritorijā, ir tiesīgs izlaist pasažieri ārpus savas pamata komercdarbības vietas, taču nevar pasažieri uzņemt. Tomēr, ja tas vēlētos uzņemt pasažieri Vecrīgā vai jebkurā citā vietā Rīgā, būtu nepieciešama Rīgas pilsētas pašvaldības izsniegta licence un speciālā atļauja iebraukšanai Vecrīgā.

[2.1.2] Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija 2017.gada 6.decembra vēstulē Nr.1-13/9390 un 2018.gada 31.janvāra vēstulē Nr.1-13/966 ir norādījusi, ka likums “Par nodokļiem un nodevām” paredz pašvaldībai tiesības savā administratīvajā teritorijā uzlikt pašvaldības nodevas par transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša režīma zonās. Kārtību, kādā pašvaldības var uzlikt pašvaldību nodevas nosaka Ministru kabinets. Ņemot vērā iepriekš minēto, ministrija nav vērtējusi saistošo noteikumu Nr.171 54. un 55.punktā ietvertos nosacījumus ietekmi uz taksometru pārvadātājiem ar mazu automašīnu skaitu. Turklāt ministrijas ieskatā nodevas piemērošana tikai taksometru pārvadātājiem nav uzskatāma par neatbilstošu tiesību normām.

Tāpat Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija secināja, ka pašvaldība ir noteikusi prasības, kas saistītas ar konkrēta transportlīdzekļa izmantošanu, jo licences kartīti izsniedz konkrētam transportlīdzeklim. Ministrija pieļauj, ka minēto nosacījumu interpretācija nav viennozīmīga, bet tajā pašā laikā, iespējams, ka pašvaldības ieskatā tas ir veids, kā pašvaldība iespēju robežās var veicināt to, ka pārvadātājs un taksometra vadītāji ievēro normatīvo aktu prasības, veicot pasažieru pārvadājumus ar vieglo taksometru.

Saistībā ar Saistošo noteikumu 46. un 54.punkta atbilstību Autopārvadājumu likuma 35.pantam Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija norāda, ka Autopārvadājumu likuma 35.pants attiecas uz vieglo taksometru pārvadājumiem, bet saistošo noteikumu Nr.171 46. un 54.punkts attiecas uz pašvaldības nodevu par transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša režīma zonās, kas dot tiesības jebkuram vieglo taksometru pārvadātājam iebraukt Vecrīgā, ja ir samaksāta pašvaldības nodeva.

[2.1.3] Konkurences padomes 2017.gada 31.oktobra vēstulei Nr.5-17/1238 ir pievienota 2015.gada 30.oktobra vēstule Nr.1702, kurā Konkurences padome sniedz viedokli par Saistošajiem noteikumiem Rīgas domes Satiksmes departamentam un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai. Šajā vēstulē Konkurences padome vērš uzmanību uz to, ka pārvadātājiem, kas sniedz pakalpojumus ar lielāku skaitu taksometru, pašvaldības nodevas ietekme uz pakalpojuma pašizmaksu ir daudz mazāka, nekā tiem pārvadātājiem, kas sniedz pakalpojumus tikai ar vienu vai dažām automašīnām. Līdz ar to nelielajiem pārvadātājiem tiek radīta būtiska barjera taksometru pakalpojumu sniegšanai Vecrīgā, radot priekšrocību lielajām kompānijām. Konkurences padomes ieskatā speciālās atļaujas un nodevas ieviešana nespēs mazināt transporta plūsmu Vecrīgā. Minētajā 2015.gada 30.oktobra vēstulē Nr.1702 Konkurences padome aicināja Rīgas domi veikt izmaiņas Saistošajos noteikumos, atceļot īpašo atļauju un pašvaldības nodevu par taksometru pārvadātāju tiesībām darboties Vecrīgā, vai izvērtēt iespēju noteikt samērīgu vienādu nodevu, lai novērstu nepamatotu ierobežojumu konkurencei.

Tāpat Konkurences padome vērš uzmanību uz to, ka Autopārvadājumu likuma 35.panta otrā daļa neparedz pašvaldībai tiesības ierobežot licencē paredzētās tiesības sniegt taksometru pakalpojumu kādā administratīvās teritorijas daļā. Līdz ar to taksometru pārvietošanos Vecrīgā varētu ierobežot, tikai nosakot ierobežojumus iebraukšanai Vecrīgā visiem transportlīdzekļiem. Sekojoši Konkurences padome secina, ka Saistošo noteikumu 46. un 54.punkts ir pretrunā ar Autopārvadājumu likuma 35.panta otro daļu.

[3] *Tiesībsarga vērtējums*

[3.1] Apzinot pārbaudes lietas apjomu, viesupirms jānorāda, ka 2018.gada 21.martā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.149 “Vadītāju reģistrācijas noteikumi pasažieru komercpārvadājumiem ar taksometru un vieglo automobili” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.149), kuri paredz vienotu vadītāju, kuri veic pasažieru komercpārvadājumus ar taksometru un vieglo automobili, reģistrācijas kārtību, tajā skaitā vienotas prasības vadītājiem un pārvadājumu pakalpojuma sniedzējiem.

Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9.panta piekto daļu, ja spēku zaudē normatīvā akta izdošanas tiesiskais pamats (augstāka juridiska spēka tiesību norma, uz kuras pamata izdots cits normatīvais akts), tad spēku zaudē arī uz šā pamata izdotais normatīvais akts vai tā daļa.

Tātad, līdz ar MK noteikumu Nr.149 spēkā stāšanos, spēku ir zaudējušas Saistošo noteikumu normas par kārtību, kādā pašvaldībā izsniedz licences kartītes pasažieru pārvadāšanai ar vieglajiem taksometriem Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā. Līdz ar

to, jautājums par Saistošo noteikumu Nr.171 22.2. un 22.3.punkta tiesiskumu pārbaudes lietas ietvaros netiek skatīts.

[3.2] Savā iesniegumā Iesniedzēja norāda, ka pašvaldības nodeva 300 *euro* apmērā ir jāmaksā neatkarīgi no pārvadātāja autoparkā esošo taksometru skaita, kas ne tikai diskriminē pārvadātājus ar mazu autoparku (1-5 automašīnas), bet arī rada tiem nesamērīgu papildus finansiālo slogu.

Iespējamais vienlīdzīgas attieksmes pārkāpums attiecībā pret pārvadātājiem ar nelielu autoparku ir vērtējams Satversmes 91.pantā nostiprinātā tiesiskās vienlīdzības principa ietvarā. Satversmes 91.panta pirmais teikums paredz, ka “*Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.*”

Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlaikus vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats.¹

[3.2.1] Lai izvērtētu, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. pantam, nepieciešams noskaidrot:

1) kuras personas atrodas vienādos vai pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;

2) vai apstrīdētās normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;

3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai pastāv leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips².

Tiesībsarga ieskatā salīdzināmās grupas strīdus normas kontekstā ir vieglo taksometru pakalpojuma sniedzēji ar mazu autoparku (1-5 transportlīdzekļi) (turpmāk – mazie pārvadātāji) un vieglo taksometru pakalpojuma sniedzēji ar lielu autoparku (5 un vairāk transportlīdzekļi) (turpmāk – lielie pārvadātāji).

Saskaņā ar Autopārvadājumu likuma 1.panta pirmās daļas 28.punktu, autopārvadātājs ir pārvadātājs — komersants, kas pēc pasūtījuma vai līguma ar nosūtītāju, pasažieri vai uz cita tiesiska pamata uzņemas pārvadājuma saistību. Šī norma iezīmē divas autopārvadātāju pazīmes, proti, tie ir 1) komersanti, kas 2) sniedz pārvadājuma pakalpojumu, konkrētajā gadījumā - pasažieru pārvadājumus ar taksometru. Pēc sava tiesiskā statusa gan mazie, gan lielie taksometru pārvadātāji ir pakļauti tam pašam tiesiskajam regulējumam. Pārvadājumu pakalpojuma sniedzēja rīcībā esošo transportlīdzekļu skaits nekādā veidā neietekmē komersantu darbības tiesisko regulējumu. Pēc būtības automašīnas, kas veic pasažieru pārvadājumus ir komersanta rīks peļņas gūšanai, un tas ir pieejams visiem pārvadājumu pakalpojumu sniedzējiem, proti, katrs komersants, kurš darbojas taksometru pārvadājumu jomā var brīvi izvēlēties, cik transportlīdzekļus tas izmantos peļņas gūšanai.

Tiesībsarga rīcībā nav informācijas, kāda ir pārvadātāju gūtās peļņas un to rīcībā esošo transportlīdzekļu attiecība. Līdz ar to, nav nosakāms, vai un cik lielā mērā transportlīdzekļu skaits ietekmē komersanta peļņu. Līdz ar to *prima face* uzskatāms, ka pārvadātāja rīcībā esošais transportlīdzekļu skaits nerada tiesisku atšķirību starp mazajiem pārvadātājiem un lielajiem pārvadātājiem. Sekojoši, taksometru pakalpojuma sniedzēji ar

¹ Satversmes tiesas 2005.gada 11.novembra sprieduma lietā Nr.2005-08-01 5.punkts.

² Satversmes tiesas 20057.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2006-13-0103 7.punkts

mazu autoparku un taksometru pakalpojuma sniedzēji ar lielu autoparku atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Abām salīdzināmajām autopārvadātāju grupām par atļauju iebraukt Vecrīgā ir jāmaksā pašvaldības nodeva 300 *euro* apmērā, tas nozīmē, ka tām tiek piemērots viens un tas pats tiesiskais regulējums.

Pārbaudot pamattiesību ierobežošanas tiesiskumu, būtu jāvērtē to, vai nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogš adresātam un vai piemērotais nodoklis pēc sava rakstura nav konfiscējošs³.

Tiesībsarga rīcībā nav rādītāju, kas ļautu skaitliski aprēķināt pašvaldības nodevas ietekmi uz mazo pārvadātāju finanšu kapacitāti. Proti, lai vērtētu nodokļu sloga nesamērīgumu, ir nepieciešama informācija par mazo pārvadātāju ieņēmumiem un izdevumiem, kas ļautu noteikt pašvaldības nodevas proporcionalitāti budžeta izdevumu ailē. Tādējādi, bez skaitliski aprēķināmiem lielumiem nav iespējams secināt pašvaldības nodevas ekonomisko ietekmi uz pārvadātājiem ar nelielu autoparku.

Satversmes tiesas spriedumā ir nostiprināta atziņa, ka personas pienākums maksāt pašvaldības nodevu pēc sava ekonomiskā rakstura var tikt pielīdzināts personas pienākumam maksāt nodokli. Tāpēc arī pienākums maksāt jebkuru pašvaldības nodevu kā pašvaldības noteiktu obligātu maksājumu ir jāvērtē kā personas īpašuma tiesību ierobežojums.⁴

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka personas pamattiesības uz īpašumu netiek pārkāptas, ja valsts uzliek personai publiski tiesiskus naudas maksāšanas pienākumus, kas nav šai personai pārmērīgs apgrūtinājums un būtiski neietekmē tās finansiālo stāvokli. Tātad īpašuma tiesības nav aplūkojamas atrauti no personas konstitucionālā pienākuma maksāt pienācīgā kārtībā noteiktos nodokļus⁵.

Līdztekus valstiski noteiktai nepieciešamībai pārdaļīt materiālus labumus un finansēt kopējas, objektīvi nepieciešamas sabiedriskas vajadzības⁶, arī judikatūrā ir nostiprinājusies atziņa, ka nodokļu maksāšana ir gan fizisko, gan juridisko personu pienākums, un tas pats par sevi neaizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības⁷.

Tā, kā no pārbaudes lietā esošajiem materiāliem nav iespējams secināt, kādu ietekmi rada Saistošo noteikumu Nr.171 55.punktā noteiktā pašvaldības nodeva uz mazo pārvadātāju finanšu rādītājiem, tiesībsargs nevar izvērtēt, vai pašvaldības nodevas apmērs rada nevienlīdzīgus apstākļus starp pārvadātājiem ar mazu un pārvadātājiem lielu autoparku.

[3.3] Saistošo noteikumu 46.punkts paredz, ka, lai veiktu pasažieru pārvadājumus ar vieglajiem taksometriem Vecrīgā, pārvadātājam ir jāsaņem speciālā atļauja vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā. Savukārt Saistošo noteikumu 54.punkts paredz, ka pašvaldības nodevu par vieglo taksometru iebraukšanu Vecrīgā, maksā pārvadātājs, kurš Rīgas pilsētas pašvaldībā ir saņēmis licenci un vēlas veikt pasažieru pārvadājumus ar vieglajiem taksometriem Vecrīgā.

Saskaņā ar Autopārvadājumu likuma 1.panta pirmās daļas 26.¹punktu pasažieru komercpārvadājumi ar taksometru ir pakalpojums, kurā pasažieris, vienojoties ar

³ Satversmes tiesas 2015.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2014-11-0103 20.punkts.

⁴ Satversmes tiesas 2016.gada 22.februāra sprieduma lietā Nr. 2015-13-03 15.2.punkts.

⁵ Satversmes tiesas 2011. gada 13. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2010-59-01 9. punkts.

⁶ Ketners K., Titova S. Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē. Banku augstskola. Rīga, 2009. 33.lpp.

⁷ 2007. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-28-01 19.1. punkts.

pārvadātāju, tiek aizvests uz pasažiera norādīto vietu. Tātad, šis pakalpojums ietver pasažiera uzņemšanu un nogādāšanu konkrētā vietā.

Saskaņā ar Autopārvadājumu likuma 35.panta pirmo daļu pasažieru komercpārvadājumus ar taksometru drīkst veikt, ja pārvadātājs ir saņēmis speciālo atļauju (licenci). Speciālās atļaujas (licences) izsniedz republikas pilsētu pašvaldības un plānošanas reģioni. Savukārt Autopārvadājumu likuma 35.panta otrā daļa nosaka, ka Plānošanas reģiona izsniegtā speciālā atļauja (licence) nedod tiesības veikt pasažieru komercpārvadājumus ar taksometru republikas pilsētas teritorijā, un republikas pilsētas pašvaldības izsniegtā speciālā atļauja (licence) nedod tiesības veikt pasažieru komercpārvadājumus ar taksometru pārējā plānošanas reģiona teritorijā. Speciālā atļauja (licence) dod tiesības nogādāt pasažieri uz jebkuru citu vietu ārpus republikas pilsētas vai pārējās tā plānošanas reģiona teritorijas, attiecībā uz kuru saņemta speciālā atļauja (licence). Tas nozīmē, ka pašvaldības izsniegtā taksometru pārvadājumu atļauja ļauj veikt pasažieru pārvadājumus tikai attiecīgajā administratīvajā teritorijā. Pārvadājumu pakalpojuma sniedzējs (taksometrs) var nogādāt klientu uz citu administratīvo teritoriju, tomēr nedrīkst tajā uzņemt klientu.

Iespējamais tiesību pārkāpums, kas izriet no Sasītošo noteikumu Nr.171 46.pantā noteiktā, ir analizējams Satversmes 91.panta pirmā teikuma "*Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.*" tvērumā. Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos⁸.

Kā tas iepriekš ir noskaidrots, kā arī ņemot vērā pasažieru pārvadājumu ar vieglajiem taksometriem pakalpojumus sniegšanas tiesisko regulējumu, pārvadājumu pakalpojuma sniedzēji, kas reģistrēti Rīgas pašvaldībā un pārvadājumu pakalpojuma sniedzēji, kas reģistrēti citās pašvaldībās vai plānošanas reģionos atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Saītošo noteikumu Nr.171 46.punktā noteiktais paredz, ka taksometru pakalpojuma sniegšanai Vecrīgā nepieciešama speciālā atļauja. Skatot šo tiesību normu kopskatā ar Autopārvadājumu likuma 35.panta otrajā daļā noteikto, secināms, ka citā pašvaldībā vai plānošanas reģionā licencēts taksometru pārvadātājs ir tiesīgs iebraukt Vecrīgā, lai izlaistu klientu, savukārt taksometrs, kurš veic pasažieru pārvadājumus Rīgas pilsētā, bez speciālās atļaujas iebraukšanai Vecrīgā, nav tiesīgs nogādāt klientu Vecrīgas teritorijā. Tas nozīmē, ka ārpus Rīgas pašvaldības reģistrēti taksometru pārvadātāji atrodas izdevīgākā situācijā, nekā Rīgā reģistrēti pārvadātāji, kuriem ir liegta iespēja bez speciālās atļaujas nogādāt klientu Vecrīgā.

Paredzot vienai taksometru pārvadātāju grupai nelabvēlīgākus nosacījumus, un ierobežojot to iespējas sniegt pārvadājumu pakalpojumus Vecrīgas teritorijā, tiek pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips.

Saskaņā ar Saītošo noteikumu 63.punktu Saītošo noteikumu prasību izpildi kontrolē Rīgas domes Satiksmes departamenta Kontroles dienests, kurš ir tiesīgs sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolus un uzlikt administratīvos sodus, citastarp, arī par iebraukšanu Vecrīgā bez speciālās atļaujas. Tas nozīmē, ka Rīgas pašvaldībai ir kontroles mehānisms, kas nodrošina normatīvā akta izpildi. Līdz ar to, pašvaldībai ir nodrošināta iespēja kontrolēt arī to, lai Rīgā reģistrēti taksometru pārvadātāji, kuriem nav speciālās atļaujas iebraukšanai Vecrīgā, neveiktu pasažieru pārvadājumus Vecrīgā, bet tikai nogādātu klientu Vecrīgas teritorijā. Paredzot iespēju Rīgā reģistrētiem taksometru pārvadātājiem

⁸ Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punkts.

nogādāt pasažieri Vecrīgā bez speciālās atļaujas, tiktu atjaunots tiesiskais taisnīgums un nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas taksometru pārvadātājiem sniegt pakalpojumu.

[3.4] Saistošo noteikumu 64.punktā ietvertā tiesību norma vērtējama atbilstoši *ne bis in idem* jeb dubultās sodīšanas aizlieguma principam, kas paredz, ka personai par vienu un to pašu pārkāpumu nedrīkst tikt piemēroti vairāki galīga rakstura sodi. Šis princips uzskatāms par jebkuru sodīšanas tiesību esenci un līdz ar to ir neatņemama tiesību uz tiesu sastāvdaļa. Atbilstoši *ne bis in idem* principam nav pieļaujams, ka personai par vienu un to pašu pārkāpumu tiek piemēroti vairāki galīga rakstura sodi. Viens un tas pats pārkāpums nozīmē, ka tas izceļas no identiskiem faktiem vai faktiem, kas būtībā ir tie paši, par kuriem persona reiz jau ir sodīta⁹.

Tātad jānoskaidro, vai pieļaujot, ka par pasažieru pārvadājumu veikšanu Vecrīgā bez speciālās atļaujas naudas sods tiek uzlikts gan transportlīdzekļa vadītājam, gan pārvadātājam, nav pārkāpts dubultās sodīšanas aizlieguma princips.

Latvijas administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) 5.pants paredz pašvaldībām tiesības izdot saistošos noteikumus un paredzēt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu likumā "Par pašvaldībām" noteiktajos gadījumos. Tātad Saistošo noteikumu 64.pantā paredzētais administratīvais sods ir tiesisks. Tāpat LAPK 26.panta trešā daļa nosaka, ka pašvaldību domes var apstiprināt saistošos noteikumus, kuros par to pārkāpšanu var noteikt naudas sodus fiziskajām personām līdz trīssimt piecdesmit *euro*, bet juridiskajām personām — līdz tūkstoš četršimt *euro*.

Attiecībā uz administratīvā pārkāpuma subjektu LAPK 14.¹pants paredz, ka šajā kodeksā un pašvaldību domju izdotajos saistošajos noteikumos īpaši paredzētajos gadījumos par administratīvajiem pārkāpumiem pie atbildības ir saucamas juridiskās personas. Personas, kuras veic komercdarbību, bet nav juridiskās personas, par administratīvajiem pārkāpumiem atbild tāpat kā juridiskās personas. Savukārt transportlīdzekļa vadītāja administratīvo atbildību par pasažieru pārvadāšanai noteikto pienākumu nepildīšanu vai aizliegumu neievērošanu nosaka arī LAPK 137.¹panta otrā daļa.

Viens no gadījumiem, kad juridiskā persona var tikt saukta pie administratīvās atbildības ir gadījums, kad juridiskā persona kā atbildības subjekts ir noteikta par tādu pārkāpumu, ko tā pēc savas būtības nevar paveikt, taču administratīvais pārkāpums izdarīts juridiskas personas interesēs¹⁰. Tas nozīmē, ka fiziska persona šādās lietās parasti ir nevis patstāvīgs administratīvā pārkāpuma izdarītājs, bet gan juridiskas personas pārstāvis (parasti – darbinieks), kurš pārkāpumu izdara, pildot juridiskas personas uzdevumus nodarbinātības attiecību ietvaros¹¹.

Augstākā tiesa vairākkārt ir konstatējusi, ka administratīvo sodu vienlaikus var piemērot gan administratīvā pārkāpuma faktiskajam izdarītājam – transportlīdzekļa vadītājam, gan juridiskajai personai, norādot, ka juridisko personu vaina ir nosakāma, ņemot vērā divus nosacījumus: pirmkārt, vai juridiskajai personai bija iespēja nodrošināt noteikumu ievērošanu, par kuru pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība, otrkārt, vai juridiskā persona veica nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu šo noteikumu ievērošanu¹².

⁹ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 22.11.2010. sprieduma lietā Nr.SKA-428/2010 11.punkts.

¹⁰ Danovskis E. Tiesu prakse lietās par administratīvās atbildības piemērošanu juridiskajām personām un to valdes locekļiem. Jurista Vārds, 15.11.2016., Nr.46. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/269649-tiesu-prakse-lietas-par-administrativas-atbildibas-piemerosanu-juridiskajam-personam-un-to-valdes-locekliem/>

¹¹ Turpat.

¹² Augstākās tiesas Senāts 2009. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. SKA-19/2009 19.punkts.

Citā nolēmumā Augstākā tiesa ir konstatējusi, ka, tas, ka pieteicēja ir informējusi savus darbiniekus par likuma noteikumiem, neatbrīvo pieteicēju no atbildības, jo likumdevējs, paredzot administratīvo atbildību ne tikai transportlīdzekļa vadītājam, bet arī kravas pārvadātājam vai nosūtītājam, ir ņēmis vērā, ka transportlīdzekļa vadītājs ir ekonomiski atkarīgs no pārvadātāja vai nosūtītāja.¹³

No minētā izriet, ka dubultās sodīšanas princips netiek pārkāpts, ja sods par vienu un to pašu pārkāpumu ir piemērojams dažādiem subjektiem, konkrētajā gadījumā fiziskai personai kā tiešajam pārkāpuma izdarītājam un juridiskai personai, kā atbildīgai personai par tās padotībā esošu darbinieku rīcību.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs secina, ka saistošo noteikumu 64.punktā ietvertais soda uzlikšanas tiesiskais mehānisms ir tiesiski leģitīms un atbilstošs dubultās sodīšanas aizlieguma principam.

Secinājumi un rekomendācijas

1. Ņemot vērā to, ka tiesībsarga rīcībā nav pietiekoši vispusīga un detalizēta informācija par mazo taksometru pārvadātāju ieņēmumiem un izdevumiem, kas ļautu noteikt nodevas ekonomisko ietekmi, nav iespējams izvērtēt nodevas konfiscējošo raksturu attiecībā uz pārvadātājiem ar mazu autoparku.
2. Saistošo noteikumu 46.punktā noteiktā nepieciešamība saņemt speciālās atļaujas vieglo taksometru iebraukšanai Vecrīgā rada nevienlīdzīgu attieksmi pret Rīgas administratīvajā teritorijā reģistrētajiem taksometru pārvadātājiem, jo ārpus Rīgas pašvaldības reģistrēti taksometru pārvadātāji ir tiesīgi iebraukt Vecrīgas teritorijā, lai izlaistu pasažieru, savukārt Rīgas pašvaldībā reģistrēti taksometru pārvadātāji nav tiesīgi to darīt bez speciālās atļaujas iebraukšanai Vecrīgā.
Tiesībsargs rekomendē Rīgas domei veikt nepieciešamos grozījumus Saistošo noteikumu 46.punktā, paredzot tiesības Rīgas pašvaldībā reģistrētiem taksometru pārvadātājiem bez speciālās atļaujas iebraukšanai Vecrīgā nogādāt pasažierus Vecrīgas teritorijā. Tādējādi tiktu novērsta nevienlīdzīga attieksme pret Rīgas pašvaldībā reģistrētiem taksometru pārvadātājiem realizējot tiesības iebraukt Vecrīgā.
3. Saistošo noteikumu 64.punktā ietvertais soda uzlikšanas tiesiskais mehānisms ir tiesiski leģitīms un atbilstošs dubultās sodīšanas aizlieguma principam.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25.panta pirmo un ceturto daļu, pārbaudes lietas izskatīšana tiek pabeigta. Lūdzam divu mēnešu laikā informēt tiesībsargu par rekomendāciju ieviešanu.

Ar cieņu,
tiesībsarga vietniece

I.Piļāne

¹³ Augstākās tiesas Senāts 2009. gada 2.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-102/2009 9.punkts.